

LEVÉL AZ URI ASSZONYNAK

Szathmári Paksi Pál – Szentpéteri Katalinnak,
patrónájának¹
Franeker, Hollandia, 1754. november 24.

Tekintetes Asszony!

Nékem kedves Jó Patróna Asszonyom!

Mínthogy egy levélírás kevésből áll, tartozó alázatos kötelességem szerint ez együgyű levelemet kívántam bocsátani az Asszonyhoz, amelyben már nem panaszkodom, mínthogy Tekintetes úr levelébe talán kelleténél többet panaszkodtam, másként is az én nyakamat megtörte a járom ezen az idegen földön. Én, Tekintetes asszony, már ennek a földnek neki szoktam, mint a tormába esett féreg. Hála legyen istennek, mindeddig jó egészségem volt, még csak a fejem sem fáj, ha két-három tanítót nem szeretnék itten, eddig régen idehagytam volna ezt a földet. Itt felette kevés jó és egészséges ember lakik. Pénzért elég barátot talál az ember, de ingyen egyet sem.

Az élés módja (amint talán másszor is írtam) csodálatos. Tavaszkor és nyárban többnyire füstölt hússal élünk, mely füstölt hús drágalatos comedentia annak, aki szereti. Ha a Tekintetes asszony meg akarja a szakácsait tartatni, íme megírom a füstölt hús készítésének módját. Októberben, novemberben megvesznek egynéhány font húst a belgák, a gazdagabbak fél marhát is, aztán üstökre hányják, megfőzik, kéménybe felaggatják. Májusban és áprilisban leszedik, feladják az asztalra, papíros módjára elvagdadják, és melléje mustárt adnak. A mustár csinálást pedig nem cifrázzák úgy, mint Magyarországon, hanem elővesznek egy fatálat, belévetnek egynéhány szem mustárt, melyet egy vaj-, vagy márványgolyóval a tál-

Fekete Ágnes

HOGYAN ÍR A PEREGRINUS A TEK. ÚRNAK ÉS A TEK. ASSZONYNAK?

¹ A szövegekölés forrása: DREL, Ráday Levéltár, 193 C64/9)

ban megtörnek, tejjel feleresztk, és feladják. Ez kedves étel itt a nagy uraknál is, de én akár sohase látnám, Téltre és őszre kelvén juhhússal élünk, melyet egy nagy fazékba bévetnek, esővizet töltenek reá, valahogy megsózzák, megfőzik, de nem abárolják. A jó rizskását azzal büntetik meg, hogy az ilyen juhhússal megfőzik, hogy pedig a juhhús szaga elmenjen, holmi bürköt vagy mit hányanak a levébe, mert én (noha filozófus vagyok) mindeddig is ki nem tanulhattam, micsoda ritka plánta lehet ez. Így megkésztívén a juhhúst feladják, és eszi akinek kell. Télen és ősszel hideg főtt tehénhúst is eszünk: egy rakás húst megfőz a gazdánk, és míg tart benne, feladja mustárral, mikor tavaszt érez az ilyen hús, gyakran a füvekkel együtt kizöldellik, azaz megzöldül és megbüdösödik. Ekkor a gazda mély bölcsessége szerint lére hányatja az ily bűdös húst, hagymát aprítat belé, hogy a szagát elüsse, de ha rozmaringot aprítana is belé, bűdös volna az.

Márciusnak végétől fogva majd szeptemberi végéig borjúhússal élünk, de azt is elrontják, mert csak úgy főzik, mint a juhhúst, néha megsütik, nem nyárson, hanem kemencében, mint a kenyeret. Sok volna mindent leírni. Ilyen földön bujdosunk mi, Tekintetes asszony. Némelyikünk megunja, némelyikünk eltűr minden nyomorúságot. Nekem, már ha jól van is dolgom, ha rosszul van is, mindegy. Ha a jót elvettem Istentől, hogyan venném ell a gonoszt? Semmivel nem gondolok az én életem is énnékem nem drága, csak hogy futásomat elvégezhessem.

Semmi emlékezetre méltó újságot nem írhatok, hanem hogy az elmúlt héten egy Leovardia nevű városban (mely ide határányira föld) a tömlőcház, amely igen nagy épület volt, megégett. Öt rabot a kőfal eltemetett, a többi elszaladott, ez a tartomány vallott abba az égésbe többet húszezer Forint kárnál. Konstantinápolyban lett nagy földindulást hallhatta a Tekintetes asszony, ide úgy írták, hogy tízezer ember nyelettetett volna el a földindulás miatt, még most is nincsen szünete a földindulásnak.

Bézárom már leveletem, és ajánlva a Tekintetes asszonyt az isteni fáradhatatlan gondviselésre, Gedeon úrfinak az Istennek félelmében és a tisztességes tudományokban boldog előmenetelt kívánván vagyok a Tekintetes asszonynak mint istenfélő kegyes Patróna Asszonyomnak alázatos, hív szolgája.

Szathmári Pál

LEVÉL A TEKINTETES ÚRNAK

Szathmári Pál – Ráday Gedeonnak²
Franeker, 1753. december 14.

Érdemem felett való kegyes Patrónus Uramnak, az Úrnak!
Ajánlom alázatos hív szolgálataimat. Noha ez esztendőnek kezdetein írott levelemben a Tekintetes Urhoz és egész uri házához való igaz hűségemet megbizonyítani igyekeztem, most is mindazonáltal ez esztendőnek kimenetelével kívánom együgyü

² A szövegközlés forrása: DREL, Ráday Levéltár 8/2245)

levellemel azt contestálni. Az Urnak tett fogadásomat, mivel Isten akadályt vetett volt előmben, mindeddig be nem teljesítettem. Typográfusom könnyen akad, aki nyereségre minden költségem nélkül Janust kinyomtatja. Már nagyobb részint el is készítettem, de minthogy ide fel való lakásomban bizonytalan vagyok, s nem tudom istennek felőlem és dolgaim felől tett végzését, mindeddig meg nem határozhattam magam. Nekem nagy vágyásom vagyon az ide fel való lakásra. Vajha a jövő esztendő is itten költhetném. Módját nem látom itt való maradásomnak, ha csak az Isten csudálatosan valahonnan, ahonnan nem várnám, segítséget kegyelmesen nem parancsol.

Sok költségbe áll az itt való lakás, mert ez nagyon drágás föld. És bizony, ha jól gondolkodom, elhithetem magammal, hogy azért méltóztatott az Isten nékem utat nyitni az tudományok műhelyére, hogy magamat jobban-jobban perfectáljam, Melly sok vagyon hátra, amit nem tudunk. Sok vagyon, amit nem jól tanultunk, amire bennünket rosz principiumokon tanítottak. Sok argumentumim vagynak ez itt való maradásra. Istenre, s az istenfélő emberekre bízom magamat. Amelly munkáját elkezdette Isten bennem, azt tökéletességre viszi.

A mi tudósaink itt le nem hagytak szorgalmatosságokban. Venema uram in concionibus academicis refutálja Wetsteniust bizonyos szentírásbeli helyekbe, melyeket in favorem remonstrantum deforqueált (in editione Novi Testamenti), amely, amint irám, nem régen jött ki. Lotichius Burmann commentariusával már ki kött 2 vol. in 4 Euripides is, amelyet Valckenauer uram készít kijön nemsokára in 4. Tudós munka lesz, amint láttam egyik darabjából. Joh Alberti lejai tudós professzor most nyomtatja s nemsokára kiadja Hesyleius igen hasznos görög lexikonját (illum Graecanae eruditionis thesaurum). A philosophica facultásba semmi könyv most ki nem jó.

Irhatom a machina electrica felől, hogy az itten, Groningában kivált nagyon lábra állított. Itt producalta Camper Uram már kétsz tant opere vim machinae intendit, ut ictum illius non sine gravi brachil et musculorum convulsione quisque nostrum sentire potuerit. Angliába amint Camper uram beszéllette, annyira intendálhatják az erejét, hogy nincs olly ember, aki meg ne halna post simplicem machinae contractum, mellyre nézve azt a nagy erejét valami intermedia potentiával, ugymint fával vagy egyébbel enyhítik meg. Ennek a csudálatos phenomenomnak magyarázásába vakok még a philosophusok, azok is lesznek. Scimus quid fiat, sed aumodo fiat ignoramus.

Már berekesztem leveletem. Hagyom a Tekintetes Urat egész uri házával az isteni kegyelmes gondviselésre, magamat pedig tapasztalt uri gratiájában ajánlom,

a Tekintetes Urnak vagyok
alázatos hív szolgája
Szathmári Pál

Diákláda belülről